

מה קורה לנו כשאנחנו מלמדים?

6 שאלות להתבוננות על אחריות, גבולות והקשר עם התלמיד

בהמלצת רותי חלבני

לפני שמתחילים

לפני כמה שנים מצאתי את עצמי משקיעה הרבה מאוד מחשבה בתלמיד שלא התקדם כפי שקיוויתי. חיפשתי עוד דרך להסביר, עוד תרגיל, עוד כיוון שאולי יעזור. בשלב מסוים הבנתי שהשאלה שאני צריכה לשאול אינה רק מה עוד אפשר לעשות איתו, אלא גם מה קורה לי כמורה בתוך התהליך הזה. רק לאחר שהעזתי להביט פנימה ולראות איך זה שתלמיד לא מתקדם יוצר בי מתח שלא תורם לתהליך ההוראה, הצלחתי לשנות את נקודת המבט ולשחרר. וראו איזה פלא, התלמיד החל להתקדם בקפיצות גדולות ומשמעותיות.

אנחנו רגילים להתבונן בתלמיד: להקשיב לקול, לזהות קושי, לבחור תרגילים ולבדוק אם הם עובדים. אבל גם התגובה שלנו לתלמיד משפיעה על הדרך שבה אנחנו מלמדים. תסכול, דאגה, הזדהות, רצון עז לעזור ואפילו הצורך שלנו לראות התקדמות יכולים להשפיע על הבחירות המקצועיות שלנו.

המדריך הזה מציע שש שאלות שכדאי לשאול את עצמנו מדי פעם, ובמיוחד כשאנחנו מרגישים שמשהו בתהליך עם תלמיד מסוים מסתבך.

1. מה התלמיד הזה מעורר בי?

לפני שמחפשים עוד תרגיל או משנים את דרך העבודה, כדאי לבדוק מה אנחנו מרגישים מול התלמיד. האם אני מתוסכלת מכך שהוא אינו מתקדם? האם אני דואגת לו? האם אני מתחילה לפקפק ביכולת שלי לעזור לו? האם הרצון שלי לפתור את הבעיה גורם לי לנסות יותר מדי דברים בבת אחת?

המטרה אינה לנתח את עצמנו, אלא לזהות אם מה שאנחנו מרגישים מתחיל להשפיע על שיקול הדעת המקצועי שלנו.

שאלו את עצמכם: האם הייתי מקבלת כרגע את אותן החלטות מקצועיות אילו הייתי פחות מודאגת, מתוסכלת או מושקעת בתוצאה?

2. האם ההתקדמות של התלמיד הפכה למדד להצלחה שלי?

כשהתלמיד מתקדם אנחנו מרגישים טוב עם העבודה שלנו, וכשהוא נתקע קל להתחיל לחשוב שאולי אנחנו מפספסים משהו. לפעמים זה אכן סימן שצריך לבדוק מחדש את דרך העבודה, להתייעץ או ללמוד משהו נוסף. אבל לא כל קושי של תלמיד מעיד על בעיה בהוראה.

ההתקדמות תלויה גם בתרגול, במוטיבציה, במטרות, במוכנות לשינוי ובנסיבות שאינן בשליטתנו כמורים. שאלו את עצמכם: האם אני בודקת באופן מקצועי מה אפשר לשנות בהוראה שלי, או שאני כבר מפרשת את חוסר ההתקדמות של התלמיד ככישלון שלי?

3. על מה אני אחראית, ומה שייך לתלמיד?

האחריות שלנו כמורים היא להקשיב, להתבונן, לנסות להבין מה קורה, לבחור כלים שמתאימים למטרות של התלמיד ולשנות כיוון כשצריך. היא כוללת גם את האחריות להמשיך ללמוד, להתייעץ כשצריך ולהכיר במגבלות הידע שלנו.

אבל אחריות מקצועית אינה אחריות על כל התהליך. אנחנו לא יכולים להתאמן במקום התלמיד, ליצור עבורו משמעת, להעז במקומו או לקבל במקומו את ההחלטות שיקדמו אותו. לפעמים הגבול הזה מיטשטש דווקא כשאנחנו מאוד רוצים לעזור.

שאלו את עצמכם: מה באמת נמצא בתחום האחריות שלי במקרה הזה, ומה צריך להישאר באחריותו של התלמיד?

4. האם אני עובדת כרגע קשה יותר מהתלמיד שלי?

לפעמים הרצון לעזור גורם לנו להשקיע עוד ועוד: לחפש חומר, לשלוח תרגילים, להזכיר, להסביר שוב ולחשוב על התלמיד גם הרבה אחרי שהשיעור הסתיים. כל אחד מהדברים האלה יכול להיות נכון ומועיל, אבל כדאי לבדוק מה קורה כשהמאמץ שלנו הופך גדול יותר מהמאמץ של התלמיד עצמו.

אם אנחנו מחזיקים עבור התלמיד את המטרה, את המוטיבציה ואת האחריות להתקדמות, אנחנו עלולים בלי כוונה לקחת ממנו חלק חשוב בתהליך הלמידה.

שאלו את עצמכם: האם המאמץ הנוסף שלי כרגע באמת עוזר לתלמיד ללמוד, או שאני עושה עבורו משהו שהוא צריך להתחיל לעשות בעצמו?

5. איפה עובר הגבול שלי כמורה?

גבולות בהוראה אינם רק שעות שיעור, תשלום, ביטולים או זמינות בין השיעורים. יש גם גבולות שקשה יותר להגדיר: כמה אחריות אני לוקחת על ההתקדמות של התלמיד, כמה אני מעורבת בהחלטות שלו, כמה מעצמי אני מביאה לקשר ומה קורה כשהקשר נעשה קרוב ומשמעותי.

אפשר להיות מורה חמה, אכפתית ומעורבת ועדיין לשמור על מסגרת ברורה. למעשה, ככל שהקשר משמעותי יותר, כך חשוב שנדע לזהות מתי הקרבה תומכת בתהליך ומתי היא מתחילה לטשטש את התפקידים.

שאלו את עצמכם: האם יש משהו בקשר עם התלמיד הזה שדורש ממני עכשיו להבהיר גבול, ציפייה או תחום אחריות?

6. מה המקרה הזה יכול ללמד אותי על עצמי כמורה?

לא כל תלמיד שמאתגר אותנו מעיד על כך שחסר לנו ידע, אבל כל מקרה כזה יכול לתת לנו מידע. אולי אני חוזרת שוב ושוב לאותה דרך עבודה גם כשהיא אינה מתאימה. אולי אני מתקשה לשנות כיוון, לומר שאינני יודעת, להפנות לאיש מקצוע אחר או לקבל את העובדה שאין כרגע פתרון מהיר. רפלקציה מקצועית אינה חיפוש אחר טעויות. המטרה היא לבדוק מה המקרה מלמד אותנו על דרך החשיבה וההוראה שלנו, ומה כדאי לקחת ממנו למקרה הבא. שאלו את עצמכם: מה אני לומדת מהמקרה הזה על הדרך שבה אני מלמדת, ומה הייתי רוצה לעשות אחרת או לבדוק בהמשך?

שש השאלות בקיצור

1. מה התלמיד הזה מעורר בי?
2. האם ההתקדמות של התלמיד הפכה למדד להצלחה שלי?
3. על מה אני אחראית, ומה שייך לתלמיד?
4. האם אני עובדת כרגע קשה יותר מהתלמיד שלי?
5. איפה עובר הגבול שלי כמורה?
6. מה המקרה הזה יכול ללמד אותי על עצמי כמורה?

ולפעמים כדאי לא לחשוב על זה לבד

יש מקרים שבהם אנחנו יודעים הרבה, ניסינו כמה כיוונים ועדיין לא ברור לנו מה נכון לעשות. לפעמים שיחה מקצועית עם מורה נוסף מאפשרת לראות את המקרה מזווית אחרת, להפריד בין מה שקורה אצל התלמיד לבין מה שמתעורר אצלנו, ולחזור לסטודיו עם כיוון ברור יותר. בתכנית הליווי וההדרכה האישית למורות ולמורים לפיתוח קול אני מציעה מרחב כזה: מקום להביא מקרים מהסטודיו, לחשוב יחד על האבחון, על הבחירות הפדגוגיות ועל הקשר עם התלמיד, ולחבר בין הידע שכבר צברתם לבין ההחלטות שאתם מקבלים בפועל. השאלות במדריך יכולות להיות נקודת התחלה. בליווי אפשר לקחת מקרה ממשי ולבדוק יחד מה נכון לעשות איתו.

[לחצו כאן לפרטים נוספים על תכנית הליווי וההדרכה האישית למורות ולמורים לפיתוח קול](#)